

Jij bent mijn mes

David Grossman bij Uitgeverij Cossee

De uitvinder van geheimen
De stem van Tamar
Angst vreet de ziel op
Haar lichaam weet het
De ander van binnenuit kennen
Zie: liefde
Het zigzagkind
Een vrouw op de vlucht voor een bericht
De omhelzing
Uit de tijd vallen

Meer informatie over David Grossman en
de boeken van Uitgeverij Cossee vindt u op
www.davidgrossman.nl en op www.cossee.com

David Grossman

Jij bent mijn mes

Vertaling
Shulamith Bamberger

Cossee
Amsterdam

Wanneer het woord lichaam wordt
En het lichaam zijn mond opendoet
En het woord uitspreekt waaruit het
    Geschapen is –
Dan zal ik dat lichaam omhelzen
    En naast mij te slapen leggen.

Hezy Leskly: Hebreeuwse les nr. v

Oorspronkelijke titel *Sheti'i ha-sakin*
© 1998 David Grossman
en Hakkibutz Hemeuchad
Nederlandse vertaling © 2000 Shulamith Bamberger
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam
Omslagillustratie Plain Picture
Foto auteur © Peter-Andreas Hassiepen
Boekverzorging Marry van Baar
Druk HooibergHaasbeek, Meppel

ISBN 978 90 5936 399 1 | NUR 302

Jaär

Mirjam,

Je kent mij niet, en terwijl ik dit schrijf ken ik mezelf ook niet helemaal. Ik heb overigens wel geprobeerd om je niet te schrijven, ik probeer het al twee dagen lang, maar ik geef het nu op.

Ik zag je eergisteren op de schoolreünie. Jij zag mij niet, ik stond helemaal opzij, misschien wel in jouw dode hoek. Iemand zei je naam, een paar jongeren noemden je 'juf', je was daar met een lange vent, je echtgenoot neem ik aan. Meer weet ik niet van je, en ook dit is me ietsje te veel. Schrik niet – ik wil je niet ontmoeten, wil je normale leven ook niet verstoren, maar ik wil je wel vragen of je van mij brieven zou willen ontvangen. Met andere woorden: of ik je (af en toe, per brief) over mezelf zou mogen vertellen. Niet dat mijn leven bijzonder interessant is (dat is het niet, en ik klaag ook niet), maar ik zou je die dingen willen geven die ik aan niemand kwijt kan. Ik bedoel de dingen waarvan ik niet eens gedacht had dat je ze aan een ander zou kunnen, of zelfs zou willen geven. Jou verplicht het uiteraard tot niets, je hoeft ook niet te reageren (ik weet bijna zeker dat je het niet doet), maar voor het geval je toch een keertje zou willen laten merken dat je me leest, schrijf ik op de envelop

het nummer van een postbus die ik vanochtend heb gehoord en die uitsluitend voor jou is bestemd.

Als dit alles enige uitleg behoeft, heeft het geen zin en hoef je niet eens terug te schrijven, want dan heb ik me kennelijk in je vergist. Maar als jij het bent die ik daar zag, die zichzelf stond te omhelzen met een licht gebroken glimlach om de mond, dan denk ik dat je het wel begrijpt.

Jair W.

7.4

Hallo Mirjam,

Je brief gekregen en sindsdien niks gedaan, lukt me niet, werken niet, leven niet, alleen maar om je heen hollen en vanbinnen je naam uitbrullen, als je nu hier was had ik je in mijn armen genomen en heel hard aan mijn hart gedrukt en ons samen kapot omhelsd met alles wat er nu op dit moment in me naar je uitgaat (maak je geen zorgen, zo sterk ben ik nou ook weer niet). En ik beloof alle vragen die je gesteld hebt te beantwoorden, je verdient ook de allereerlijkste antwoorden op wat je schreef, en omdat je überhaupt terugschreef! Dat je ja hebt gezegd! Dat je niet geschrokken bent van mijn beheerste zelfmoordbrief (heb er zelf twee halve kringen van diepe tandafdrukken aan de binnenkant van mijn wangen aan overgehouden). Maar eerst, allereerst, moet ik je vertellen hoe we elkaar écht ontmoet hebben. (Je hebt gereageerd! Binnen één dag! Je hebt die gek die ineens voor je opdook niet uitgelachen!) En dan bedoel ik niet die ontmoeting op school vorige week, nee, die hoort tot de realiteit, en wat moeten wij nou met de realiteit, en in hoeverre zou die plaats voor ons willen maken?

Waar moet ik beginnen? Kon ik maar overal tegelijk be-

ginnen. En dan nog dat gevoel, dat elk woord ineens vol zit met overbodige letters. Ken je wel, hè? Dat er iemand in de punt van de pen zit die het Hebreeuws omzet in Frans... Had nooit gedacht dat het zo moeilijk zou zijn om het uit te leggen, om dit gevoel in woorden te verbrokkelen. Ik deed je ergens denken aan het jongetje met de toverlaarzen, schreef je. Was dat maar zo! Goh, die hele fase van uitleggen en rationaliseren in één keer overslaan! Dat je direct alles zou weten, nu al, dat je me in mijn geheel zou aannemen, dat je me in jezelf zou opnemen, dat ik mijn ogen open zou doen en je zou zien glimlachen en zeggen: 't Is goed, laten we maar beginnen. (Ik stop hier. Heb het gevoel dat ik het nu met elk nieuw woord alleen maar verpest. Jij bent nu aan de beurt.)

Jaïr

7.4

(Nog even een paar woordjes.)

Op de bus gedaan en weer teruggekomen en nog steeds geen rust in mijn lijf. Hoeft ook niet. Hé, Mirjam, let maar niet op deze dwaas die de hele dag al met een onbedwingbare glimlach op zijn smoel rondloopt, zo gelukkig, dat hij zich nu, maar dan ook nu meteen, helemaal zou willen uitkleden, met epidermis en al, om dan geheel ontbloot voor je te gaan staan, naakt tot op de blanke pit van de ziel. Kon ik deze opwelling in mezelf maar voor je tekenen, hinniken, blaffen, balken, fluiten zelfs (moet er ineens aan denken dat ik rond mijn twintigste naar een manier zocht om een wereldlijke heilige te zijn, en dat ik me toen voornam om minstens één keer in de week achter een alleenzittende vrouw in de bus te gaan zitten, bij voorkeur een weduwe in het

zwart uiteraard, al kun je niet al te kieskeurig zijn, en dan heel zachtjes en zonder dat ze me zou zien een liefdevolle melodie in haar oor te fluiten die naar binnen zou dartelen, tot in haar allerdiepste schelpen, en alles zou aanraken wat daarbinnen in slaap was gevallen en alle hoop had laten varen en bevroren was).

Nee, dat we elkaar niet kennen vind ikzelf helemaal niet eng, integendeel. Uiteraard. Want zeg nou zelf, wat is er aantrekkelijker en te gekker dan de mogelijkheid om iets heel dierbaars, het allerdierbaarste wat je hebt, een geheim of een zwak of een absurd verzoek, zoals mijn verzoek aan jou, aan een volstrekt vreemde (en juist aan een vreemde!) te kunnen toevertrouwen, om vervolgens door schaamte en schande te worden verteerd bij de gedachte dat je aan zo'n doorzichtige illusie hebt toegegeven, en dat je bovendien zo kunt bedelen, en dat drie dagen en drie nachten achter elkaar, de momenten aftellen, alsof je in een kerker zit, of in een val, en dan, op het punt van opgeven, van matheid, van leedvermaak, grauw en grijs, dan ineens jouw blanke hand –

Kijk, jij snapt misschien helemaal niet waar ik me zo druk over maak, maar je warme, stralende brief, vooral dat PS aan het eind, één regel maar, en toch, voor mij was het net alsof je naar me toe kwam en me bij de hand nam en meevoerde, uit de schaduw in het licht, zo voelde het, of je me een hand gaf en me mee over de lichtscheiding trok, en dan nog zo gewoon, alsof het vanzelfsprekend is dat je zoiets doet voor een vreemde.

(Daar heb je hem weer: een koudegolf. Uitgerekend nu, op dit moment. Waarom dan? Omdat het zo goed gaat? Mag ik voorstellen: een koudegolf die uit de buik opstijgt en zich onder het hart balt, als een koude vuist.)

Ik hoop maar dat je begrijpt dat ik het echt alleen maar over brieven heb, geen ontmoeting, nooit het lijf, nooit het

vlees, niet met jou, dat is me nu, na je brief, zo duidelijk geworden. Uitsluitend woorden. Want oog in oog – dat gaat mis, dat glijdt meteen af naar de bekende paden. En uiteraard ook absolute discretie, we vertellen het niemand, dat onze woorden zich niet van buitenaf tegen ons gaan keren. Uitsluitend mijn woorden die jouw woorden ontmoeten, en dan voelen hoe ons beider ademhaling geleidelijk aan één wordt. Vind het erg vermoeiend om zo te schrijven, niet die gewone moeheid, maar dat ik om de zoveel regels adem-pauze moet nemen, even ontspannen.

Alweer avond. Even gepauzeerd. Weer tot mezelf gekomen. Precies tien uur geleden dat ik je witte envelop in mijn bus trof, met aan de ene kant mijn naam en aan de andere de jouwe (was voor mij misschien al genoeg geweest, om te beginnen) en daarin je antwoord, een halve bladzijde maar (geen tijd?). De eerste minuten begreep ik niets van wat ik las, alsof elk woord, hoe triviaal ook, me met een lichtflits verblindde, net als het woord 'ik' als je je erin verdiept: een kort moment van inzicht, en daarna een donkere schemering in het midden, die steeds uitdijt en je naar binnen zuigt, en toen ik bij dat PS kwam, bij jouw dank voor mijn onverwachte cadeau (dat jij nota bene mij bedankt!) en bij je hart dat ineens volgelopen was van heimwee naar zichzelf toen het klein was –

Vind je ook niet dat er op zo'n moment niets meer te zeggen valt? Dat het voornaamste al gezegd is?

Maar moet je dit horen, ik heb ooit een oude joodse stelling gelezen die luidt dat er in ons lichaam, helemaal boven aan de wervelkolom, een klein botje zit dat onverwoestbaar is, het vergaat niet na de dood en het verbrandt niet, en daaruit, uit die bovenste wervel van de ruggengraat, word je na de wederopstanding opnieuw geschapen. En toen be-

dacht ik een spelletje – ik probeerde bij mensen die ik kende te raden wat dat botje was, het allerlaatste wat van ze over zou blijven, de onverwoestbare pit waaruit ze opnieuw geschapen zouden kunnen worden. En ik zocht uiteraard ook naar mijn eigen onverwoestbare pit, maar geen enkel idee voldeed aan alle voorwaarden. En toen ben ik ermee opgehouden, met dat vragen en zoeken, en mijn pit werd vermist verklaard. Totdat ik jou op het schoolplein zag en die gedachte ineens weer uit de dood verrees en me tegelijkertijd ook de krankzinnige, zoete gedachte te binnen schoot: misschien zit mijn onverwoestbare pit helemaal niet in mezelf maar in iemand anders.

7.4

Toch weer met mij. Even voor middernacht. Mijn derde vandaag. Niet schrikken, hoor, je zou 's moeten weten hoeveel brieven ik je vandaag níet gestuurd heb. Maar ja, dit is onze eerste dag samen, de dag dat er een brief van jou kwam en dat ik terugschreef, en zolang er geen tweede brief is aangekomen kan ik er bovendien van uitgaan dat je me leest precies zoals ik je schrijf, in een halfslaap, dagdromend (vandaag op mijn werk letterlijk rondgedanst), en kan ik *majim*, *majim* tegen je mompelen, met iele stem, mijn stem ver-ielt als ik aan je denk, *majim*, stromend water, geen idee waarom, misschien omdat het woord *majim* in jouw naam zit (maar dan zonder die wat stroeve 'r' die de stroom als het ware blokkeert), misschien ook omdat er geen bevruchting is zonder vocht, en mijn lijf zegt me dat we allebei heel veel water om ons heen nodig hebben, hele watervallen en rivieren, alleen maar om te kunnen beginnen te zijn.

Ga ik te ver? Draaf ik door? Je kromp ineen, ik voelde het

aan (nee echt, je lijf werd even stijf). Of heb ik misschien iets schrijnends gezegd? Je moet maar bijsturen, je moet me vertellen waar het pijn doet, waar ik voorzichtig moet gaan. Of heb ik je vandaag overstroomd en ben je nu gewoon moe?

Want ik vind het zelf zoals gezegd doodvermoeiend om jou te schrijven. Ben nog nooit zo uitgeput geraakt van het schrijven. Vijf regels, tien misschien, en het begint me al letterlijk te duizelen. Het is ook wel aangenaam, doet denken aan vroeger, toen ik klein was, als ik voor het eerst na een lang ziekbed weer in de buitenwereld kwam, zo'n soort gevoel. Zeg, zullen we nu alvast afspreken dat dit geen lange briefwisseling wordt? Wat vind je van één jaar? Of tot het ondraaglijk aangenaam wordt? Want als mijn lichaam nu de waarheid zegt, en het lichaam liegt zoals we weten niet...

O nee? Liegt het niet? En hoe vaak heb ik al niet met mijn lichaam gelogen? Hoe vaak heb ik niet omhelsd en gekust en met een diepe zucht mijn ogen dichtgedaan en juichend de eindstreep bereikt, zonder dat het echt iets betekende?

En jij? Hoe vaak?

Mirjam, als het klopt wat ik nu voor je voel, dan zal een jaar misschien ook te veel zijn voor ons. Langer houden we het simpelweg niet uit, bovendien zouden we overal om ons heen verderf zaaien, en ik geloof dat we allebei iets te verliezen hebben in de buitenwereld, daarom dacht ik, heel dwaas, maar toch, ik dacht: zullen we het maar van tevoren afspreken, een datum prikken of een bepaalde wereldgebeurtenis afwachten, iets buiten ons om wat niets met ons te maken heeft en toch ons eigen privéteken wordt op de algemene kalender? Wat zeg je daarvan? Stelt het je een beetje gerust (toch een soort afbakening)? Zo weten we ook van tevoren dat het niet aan ons is om uit te maken wanneer het

uit is, en dat we voor die tijd alles moeten hebben gedaan. Dat het 'alles of niks' wordt, wat vind je daarvan?

Je trekt je weer terug, ineens koel en afstandelijk. Ja, ik weet dat het volstrekte onzin is wat ik net schreef, dat ik de emmer omvergeschopt heb nog voordat hij vol begon te lopen, maar wacht nog even, veroordeel mij nog niet! Luister, niets zou makkelijker zijn dan dit vel te verscheuren en alles opnieuw op te schrijven, maar dan zonder die onbenullige zinnen, en zonder dat ik jou van het ene moment op het andere kwijt ben.

Maar kijk, hij is er nog steeds. Onveranderd. Niet één woord uitgegomd. Want op het moment dat je me terugschreef, heb ik besloten: alles wat me door jou overkomt is van jou. Slaat van mij direct over op jou. Elke gedachte en wens en begeerte en angst, elk kind, foetus of monstrem dat ik aan jou te danken heb. En dit is de kern van mijn afspraak met jou, en met jou alleen: dat ik hierbij afzie van enige zelfver siering als versiertruc, van enige zelfcensuur en hoe dan ook van het recht op zelfbescherming (wat een opluchting, alleen al het opschrijven van deze woorden).

Zo. Net het voorafgaande gelezen.

Kon ik je maar anders schrijven, was ik maar iemand die anders schrijft. Al die wollige woorden. Eigenlijk had het ook erg simpel kunnen zijn, toch? Zoiets als: 'Zeg het maar kind, waar doet het zeer?' En ik doe mijn ogen heel stijf dicht en schrijf zo snel als ik kan: laat deze twee volstrekt vreemden de vreemdheid zelf verslaan, het machtige, gebiedende beginsel van de vreemdheid, de vetgemeste Kremlintop die we allemaal diep in onze ziel dragen, en laat ons zijn als twee mensen die zichzelf een waarheidsserum hebben ingespoten en die zich niet meer kunnen inhouden, ze

moeten nu eindelijk de waarheid zeggen, want ik wil tegen mezelf kunnen zeggen: 'Met haar liep ik over van waarheid.' Ja, dat wil ik, dat je mijn mes bent, en ik zal het jouwe zijn, dat beloof ik, een scherp mes. Maar dan met meelij, om met jou te spreken, ik wist niet eens dat dat woord nog gebruikt mocht worden, zo teer en zacht van klank, een woord zonder huid (als je het een paar keer achter elkaar hardop zegt, kun je daar iets van leem in voelen, harde en droge leemgrond op het moment dat water in de barsten begint door te sijpelen). Je bent moe, ik dwing mezelf om welterusten te zeggen.

Jaïr

12.4

Mirjam.

Ik wist het. Zeg maar niet dat ik het niet wist en dat ik mezelf niet gewaarschuwd had.

Had je werkelijk dat gevoel? Echt zo erg?

Maar goed, je kunt je ook wel voorstellen dat ik het niet leuk vond om zo'n koude douche te krijgen: met één hand geven en met twee terugpakken, Sjahrazaad en de domme sultan met elkaar verbonden en verstrengeld...

Hield het vanochtend niet langer uit en stuurde mezelf, per expresse, jouw eerste brief weer op.

Maar je begrijpt het wel, ja toch? Je weet dat het alleen maar angst is. Want nu ik aan je mouw getrokken heb en je even heb kunnen ophouden, zal mijn doffe charme vervliegen en krijg ik ook nooit meer een tweede kans, dus moet je het maar geloven, je móét me gewoon geloven als ik zeg dat ik pas bij de tweede, misschien wel bij de derde aanblik uit de verf kom, beslist niet bij die van nu.

Toe, Mirjam (een warme, gulle naam heb je, hard en zacht tegelijk), blijf nog even bij me, alleen maar tot mijn zenuwtrekkingen over zijn, en je mag in de tussentijd nog meer van die wanhopige opmerkinkjes over mij in je dagboek opschrijven, als ik maar bij je mag blijven terwijl jij ijlende gesprekken voert met jezelf, met Anna (een vriendin?), met je poes en honden, ik zal het wel niet helemáál bij je hebben verbruid, je hebt tenslotte gevraagd, en wel met oprechte bezorgdheid meen ik, waar ik zo erg van geschrokken was, en hoe het kon dat iemand die zoiets groots aan het leven durft te vragen toch nog zo bang is voor dat leven.

Leg jij dat maar 's uit.

Zal ik je vertellen hoe vaak ik je beide brieven heb gelezen? Wil je lachen? Op elk uur van de dag en de nacht, en heel zachtjes en ook hardop, en in kokend heet water in bad en boven een brandend gasje in de keuken en tijdens een werkoverleg, het voorhoofd gewichtig gefronst en tien mensen om me heen. Mijn lachwekkende pogingen om in alle aggregatietoestanden met je te zijn. En op het toilet van het busstation in Jeruzalem, ik ben er vanmiddag speciaal naartoe gegaan vanwege de pornotekeningen en de schuttingwoorden, om die zich kapot te laten schamen voor jouw directheid. Zoals jij schrijft! Werkelijk! Zelfs als je teleurgesteld bent. Geen komedie en geen aanstellerij, zelfs niet om jezelf een beetje te beschermen, meteen vol vertrouwen, en je kent me niet eens.

Nog meer over mezelf vertellen? Wat valt er te vertellen?

Toen ik je las moest ik eraan denken dat ik ooit van plan was geweest om mijn zoon een privétaal te leren, om hem opzettelijk van de sprekende wereld te isoleren en vanaf zijn geboorte tegen hem te liegen, zodat hij uitsluitend díe taal zou geloven die ik hem gaf. En het moest een barmhartige taal zijn. Ik bedoel, ik zou hand in hand met hem lopen en